

Nr 2.

Ankom till Riksdagens kansli den 19 maj 1910 kl. 11 f. m.

Sammansatta lag- och jordbruksutskottets memorial nr 2 i anledning af återremiss af utskottets utlåtande nr 1 i anledning af dels Kungl. Maj:ts propositioner nr 50 med förslag till lag om ändrad lydelse af 1, 3, 8, 10, 17, 22, 44 och 65 §§ grufvestadgan, till lag, innefattande bestämmelser angående grufvdrift å viss kronojord, samt till lag angående ändrad lydelse af 2 kap. 3 § i lagen om nyttjanderätt till fast egendom, nr 51 med förslag till bestämmelser angående undersökning och tillgodogörande af mineralfyndighet å viss kronojord, nr 52, innefattande förslag till visst tillägg till de af 1908 års Riksdag antagna förändrade grunder för förvaltningen af kronans jordbruksdomäner, och nr 53 angående utläggande af vissa statsgrufvefält, dels i anledning af berörda propositioner nr 50 och 51 inom Första kammaren väckta motioner, dels ock en inom Andra kammaren väckt motion, nr 153, om upphäfvande af inmutningsrätten till mineralfyndigheter och dess ersättande med ett koncessionssystem.

I utlåtande nr 1 hade utskottet till behandling förehåft
dels Kungl. Maj:ts propositioner nr 50 med förslag till lag om
ändrad lydelse af 1, 3, 8, 10, 17, 22, 44 och 65 §§ grufvestadgan, till
Bih. till Riksd. Prot. 1910. 7 Saml. 2 Afd. 2 Häft. (Nr 2.) 1

lag, innefattande bestämmelser angående grufdrift å viss kronojord samt till lag angående ändrad lydelse af 2 kap. 3 § i lagen om nyttjanderätt till fast egendom, nr 51 med förslag till bestämmelser angående undersökning och tillgodogörande af mineralfyndigheter å viss kronojord, nr 52 innefattande förslag till visst tillägg till de af 1908 års Riksdag antagna förändrade grunder för förvaltningen af kronans jordbruksdomäner, och nr 53, angående utläggande af vissa statsgrufvefält,

dels de i anledning af berörda propositioner nr 50 och 51 inom Första kammaren väckta, nedanintagna motionerna nr 51 och 52, af herr *Tord Magnuson*, samt nr 48 af herr *Nils W:d Bosæus*,

dels ock nedan intagna, inom Andra kammaren väckta motion, nr 153, af herr *Carl Lindhagen* m. fl. om upphäfvande af inmutningsrätten till mineralfyndigheter och dess ersättande med ett koncessionssystem.

Af anförda skäl hemställde i nämnda utlåtande utskottet, bland annat, att samtliga berörda propositioner icke måtte af Riksdagen bifallas.

Enligt utskottet tillhandakomna protokollsutdrag hafva kamrarna återremitterat detta ärende till utskottet.

Af den vid ärendets behandling i kamrarna hållna öfverläggning synes framgå, att med återförvisningen hufvudsakligen åsyftats, att af utskottet måtte undersökas, huruvida ej, under förutsättning att utskottets berörda hemställan beträffande propositionerna nr 50, 51 och 52 af Riksdagen biträdades, i allt fall det i propositionen nr 53 innefattade förslag angående utläggande af vissa statsgrufvefält kunde af utskottet tillstyrkas.

Vid förnyadt öfvervägande af ärendet har utskottet funnit sig böra vidhålla sina förslag, såvidt desamma ej afse sist omnämnda proposition. Beträffande åter denna har utskottet ansett sig kunna i hufvudsak ansluta sig till den af en ledamot inom utskottet afgifna, vid berörda utlåtande fogade reservation. Men i öfverensstämmelse med den uppfattning, som inom utskottet gjort sig gällande därom, att de i propositionen nr 51 föreslagna bestämmelser angående undersökning och tillgodogörande af mineralfyndighet å viss kronojord borde blifva af allmän lags natur, har utskottet ansett, att föreskrifterna angående hvilka statsgrufvefält som borde utläggas äfven borde, utan att erhålla lags natur, dock meddelas af Konung och Riksdag gemensamt. Att så bör blifva förhållandet kan för öfrigt anses följa redan däraf, att, medan enligt de i propositionen nr 51 föreslagna bestämmelserna angående undersökning och tillgodogörande af mineralfyndighet å viss kronojord

statsgrufvefälten närmast skulle vara undantagna från skärpning, de enligt utskottets förslag blifva undantagna omedelbart från den enligt grufvestadgan medgifna inmutningen. I enlighet härmed har utskottet funnit sig böra göra ändring i bemälda reservants förslag.

På grund af hvad utskottet sålunda anfört, får utskottet hemställa,

1:o) att Kungl. Maj:ts ifrågavarande propositioner nr 50, 51 och 52 icke måtte af Riksdagen bifallas;

2:o) att Riksdagen, i anledning af Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 53, måtte

dels för sin del antaga följande

Lag

om ändrad lydelse af 3 och 10 §§ grufvestadgan.

Häri genom förordnas, att 3 och 10 §§ grufvestadgan skola erhålla följande ändrade lydelse:

3 §.

1 mom. Inmutning må ej ske å sådan kronojord, som genom beslut af Konung och Riksdag förklarats skola utgöra statsgrufvefält.

2 mom. Å område, beläget på mindre afstånd än två hundra meter från boningshus eller från annan åbyggnad, där den är uppförd vid gård, eller från tomtplats eller trädgård, vare inmutning ej tillåten, utan tillstånd af såväl ägaren till byggnaden, tomtplatsen eller trädgården som den, hvilken därtill har nyttjanderätt; dock att inom utmål befintliga byggnader, hvilka erfordras för grufdriften, ej må utgöra hinder för inmutning.

Inmutning må ej ske å kyrkogård eller begravningsplats, ej heller, utan tillstånd af vederbörande myndighet eller styrelse, å område på mindre afstånd än trettio meter från sådan järnväg eller kanal, som är upplåten för allmän trafik.

3 mom. Inmutning vare ock förbjuden å förut inmutadt område samt å utmål, så länge rättigheten till området eller utmålet blifvit behörigen försvarad.

10 §.

1 mom. Har mutsedel blifvit meddelad å fyndighet, som efter 1 § ej utgör föremål för inmutning, vare mutsedel ogill och utmål för sådan grufva förbjudet.

Lag samma vare, där inmutningspunkten, i strid mot föreskrifterna i 3 § 1 och 2 mom., blifvit förlagd å område, där inmutning enligt nämnda lagrum ej är tillåten.

Klander mot mutsedel på grund af förhållande, hvarom nu är sagdt, så ock påstående att inmutningsrätt blifvit förverkad genom underlåtet fullgörande af föreskrifterna i 13 § 1 mom. eller 14 § 1 punkten skall, för att vara gällande, anmälas sist vid utmålsförrättningen; ägande dock den, hvars rätt blifvit förnärnad, att dessförinnan, när han vill, få all verkan af mutsedeln upphäfd genom klagan hos bergsöfverstyrelsen, om den inmutade fyndigheten ej utgör föremål för inmutning enligt 1 §, men eljest efter stämning hos domaren.

Har inmutare eller grufägare vetskap om att grufva olagligen tillkommit eller att inmutningsrätten förverkats, och verkställer han ändå arbete vid sådan grufva, ansvare såsom för åverkan, om åtal därå i laga tid anställes.

2 mom. Är mutsedel meddelad för inmutning ånyo af sådan äldre grufva, som uppgifvits vara sönad, vare förre innehafvaren icke skyldig att för nye inmutaren vika, innan han blifvit dömd sin rätt förlustig; och skall i sådan tvist klander mot den, som grufva innehar, icke gälla där det grundas på försummelse eller annat förhållande, som ägt rum för längre tid tillbaka än andra kalenderåret före klandrets instämmande.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1910.

dels ock för sin del besluta,

att de områden, som omförmälas i ett af landshöfdingen K. J. Bergström och professorn vid tekniska högskolan G. W. Petersson afgifvet, vid statsrådsprotokollet öfver jordbruksärenden den 11 februari 1910 fogadt yttrande, med de gränser, som angifvas i sagda yttrande och utmärkts å detsamma bilagda kartor, må, i den mån marken därinom utgöres af annan kronojord än sådan, som innehafves under ständig besittningsrätt eller är till boställe anslagen, förklaras vara statsgrufvefält och alltså följande statsgrufvefält utläggas, nämligen:

1. Kiiruna statsgrufvefält i Juckasjärvi socken;
2. Ekströmsbergs statsgrufvefält i Gellivare och Juckasjärvi socknar;
3. Svappavaara statsgrufvefält;
4. Toppi statsgrufvefält;
5. Nakerivaara statsgrufvefält; de tre sistnämnda i Juckasjärvi socken;
6. Gellivare statsgrufvefält;
7. Salmivaara statsgrufvefält; de båda sistnämnda i Gellivare socken; samt
8. Ruotevare statsgrufvefält i Kvickjocks kapellförsamling.

3:o) att herr Magnusons omförmälda motioner icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda;

4:o) att herr Bosæus' omförmälda motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda;

5:o) att herr Lindhagens m. fl. förutnämnda motion icke heller måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda; samt

6:o) att Riksdagen, i händelse af bifall till utskottets ofvan under 1:o) och 2:o) gjorda hemställan, måtte för sin del antaga följande

Lag
om inskränkning i inmutningsrätten.

Inom Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län må under tiden intill den 1 oktober 1911 endast för kronans räkning inmutning ske å kronojord, som ej under ständig besittningsrätt innehafves eller är till boställe anslagen.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1910.

Stockholm den 19 maj 1910.

På det sammansatta utskottets vägnar:

ERNST TRYGGER.

Reservationer:

Vid punkt 1:o)

af herrar *D. Persson, Berggren, grefve Hamilton, Jansson* i Edsbäcken, *Jönsson* i Kvarnberga, *Kronlund, Lindhagen* och *Pettersson* i Södertälje, hvilka beträffande utskottets motivering anført:

»Enligt vår uppfattning bör en ny, i stort sedt enhetlig grufflagstiftning komma till stånd, byggd på den principen, att mineralier, i den mån de ej redan äro tagna i bruk af enskilda, skola närmast falla inom statens intresseområde, oafsedt om fyndigheten ligger på kronans

eller enskildas mark. Olika meningar äro rådande om hvilken princip beträffande äganderätten till mineralfyndighet ligger till grund för den nuvarande gruflagstiftningen. Säkerligen kan man här ej komma längre än till att oklarhet råder i detta ämne. Denna oklarhet bör då undanröjas, och detta förefaller af flera skäl böra ske genom ett förklarande, att mineralerna falla under statens intresseområde i stället för att gå den motsatta vägen och fränkänna staten alla anspråk. Detta utesluter icke att gifvetvis äfven andra berättigade intressen, i synnerhet jordägarens och upptäckarens, måste behörigen tillgodoses.

För en ny lagstiftning, som sålunda måste grundas på ett koncessionssystem, föreligga för närvarande två förebilder.

Den ena är lagen angående eftersökande och bearbetande af stenkolsfyndigheter den 28 maj 1886. Sedan utredning skett i anledning af ansökan om tillstånd (koncession) i nämnda syfte, pröfvar Konungen, huruvida med afseende å företagens gagn för orten och det allmänna koncession i enlighet med lagen må sökanden beviljas. Söka flera koncession å samma område, bestämmer Konungen oberoende af tiden, då ansökningarna inkommit, hvilken af sökandena, vare sig de äro jordägare, upptäckare eller andra, må äga företräde till koncessionens erhållande. Upptäckare är dock berättigad att, om annan erhåller koncessionen, af denne undfå skälig godtgörelse, hvars belopp bestämmes i koncessionen. Skada och intrång, som tillskyndats jordägare eller annan, skall ersättas af den, som innehar koncessionen. Jordägaren är dessutom berättigad att med visst afdrag erhålla en afgift motsvarande värdet af $\frac{1}{75}$ af hvad å området vinnes och i dagen uppfordras. Koncessionen är ej begränsad till någon viss tid, men kan förverkas. Någon afgäld erlägges icke till staten.

Den andra förebilden innefattas i det nu framlagda kungl. förslaget. Detta påminner till anläggningen om inmutningsrätten och gifver i regeln liksom denna företrädesrätt åt den, som kommer först. I öfrigt innefattar dock förslaget ett utbildadt system för statslig koncession med viss begränsning i tiden för upplåtelsen samt rätt och i visst fall skyldighet för kronan att inlösa anläggningarna, då koncessionen upphör. I afgäld till kronan skall erläggas i vanliga fall 20 procent af företagens efter vissa grunder beräknade nettovinst. Ett beaktansvärdt villkor är, att Konungen äger föreskrifva, att järnmalm, som ur fyndigheten vinnes, icke eller allenast i viss omfattning må såsom råvara exporteras ur landet.

Huru en ny hufvudsakligen enhetlig gruflagstiftning, grundad väsentligen på ett koncessionssystem, bör i sina detaljer utformas, kan naturligtvis icke annat än efter närmare undersökning utrönas. Säkerligen

bör den bestå af någon lämplig sammansmältning af förenämnda båda system. Att någon väsentligare skillnad härvid lika litet som för närvarande bör göras, ifall marken äges af kronan eller enskilde, är redan framhållet. Icke heller har det påvisats, att någon synnerlig brådska föreligger för att redan nu utfärda en lagstiftning för kronomark utan afvaktan på den erforderliga utredningen öfver ämnet i hela dess vidd.

Skulle det emellertid anses nödvändigt eller önskligt att innan dess så att säga provisoriskt antaga en ny positiv lagstiftning enbart för kronojord, så har man att ingå i granskning af det för sådant ändamål nu framlagda förslaget. Utskottet har därvid, fränsedt de anmärkningar, som af utskottet framstälts, i öfrigt yttrat, att det syntes utskottet, som om de principer, som kommit till uttryck i de förevarande förslagen, voro i det hela tillfredsställande, när man vill upphäfvä inmutningsrätten. Det synes oss dock vanskligt att i en så invecklad specialfråga som denna kunna därom fälla ett fullgiltigt omdöme. I stort sedt måste Riksdagen bygga på förtroendet till den utredning och undersökning, på hvilken förslaget hvilar.

I detta afseende är emellertid att märka, att valet af sakkunniga från regeringens sida, såvidt vi förstå, skett väl ensidigt. Det kan då befaras, att de olika intressen, som här böra tillgodoses, äfven med bästa vilja ej kunnat jämbördigt komma till sin rätt.

Det kan därför ifrågasättas, om ej en förnyad allsidigare granskning af förslaget skulle verka, att Riksdagen kunde med större tillförsikt gå till afgörandet.

Särskildt betänksam måste man ställa sig vid förslagens bestämmelser om den afgäld, som skall erläggas till kronan. Dessa bestämmelsers rätta innebörd och verkningar har det varit för utskottet omöjligt att bedöma. Utskottet yttrar icke något härom, men frågan var dock föremål för vidlyftiga och man kan tryggt säga resultatlösa öfverläggningar inom utskottet.

Att grunderna för beräkningen af nettovinsten i det hela lätt ger grufinnehafvaren ett stort öfvertag kan man befara. Beräkningen är också uppenbarligen i vissa delar särdeles svår att utföra, förenad med kostnader och dessutom okontrolleradt godtycklig såsom i fråga om den för alla fall föreslagna förhöjningen med en tredjedel. Äfven om förslagens bestämmelser i detta afseende godtagas, synes det dock för säkerhets skull åtminstone böra tilläggas, att, därest den deklarerade nettovinsten skulle öfverstiga den enligt förslaget beräknade, afgälden skall erläggas med ledning af det förra högre beloppet.

Någon grund, hvarför afgälden skall utgöra allenast 20 procent af nettovinsten och 80 procent af denna vinst behållas af koncessionshafvaren, angifves af de sakkunnige icke i vidare mån, än att 20 procent ifrågasatts »exempelvis». Men äfven om detta procenttal kan befinnas skäligt för lägre vinstbelopp, bör dock, synes det oss, afgiften åtminstone progressivt höjas för högre vinstbelopp.

En erinran i ett par specialfrågor må det ock tillåtas oss att i detta sammanhang framställa. Det kan nämligen ifrågasättas, hvarför enligt 23 § i förslaget endast beträffande järnmalm må kunna föreskrifvas begränsningar till förmån för inhemsk förädlingsindustri. Med anledning af det i 27 § gjorda medgifvandet för Konungen att till tillståndshafvarens begagnande upplåta mark bland annat till arbetarebostäder, må vidare erinras, att erforderligt välbeläget område bör på sätt som skett vid Kiruna och Malmberget jämväl afsättas för själfständiga, af tillståndshafvaren oberoende boningsplatser.

Att en ny lagstiftning, som begränsar sig blott till kronojord, bör på sätt i propositionen föreslås omfatta all kronojord, anse vi riktigt. Bakom herr Magnusons af utskottet tillstyrkta motion att inskränka denna lagstiftning till kronojord inom de tre nordligaste länen ligger i själfva verket den uppfattningen, att inmutningsrätten helst bör bibehållas öfverallt och att det därför gäller att få den nya lagstiftningen, i den mån den numera är oundviklig, så begränsad som möjligt. Den åter, som har en annan uppfattning i själfva sakfrågan, måste ställa sig på propositionens sida.

På dessa skäl och med instämmande väsentligen i utskottets yttrande i öfrigt i dess första betänkande anse äfven vi, att frågan bör undergå en förnyad granskning, och ansluta oss sålunda till utskottets slutliga hemställan.»

Vid punkt 2:o)

af herrar *Trygger* och *Magnuson*, som visserligen biträdt utskottets förslag, men ansett, att frågan om statsgrufvefält icke bort skiljas från sitt sammanhang med gruflagstiftningen i öfrigt beträffande kronojord; samt

af herrar *Kronlund* och grefve *Hamilton*.

Vid punkt 5:o)

af herrar *D. Persson*, *Berggren*, grefve *Hamilton*, *Jansson* i Eds-
Bih. till Riksd. Prot. 1910. 7 Saml. 2 Afd. 2 Häft.

bäcken, *Jönsson* i *Kvarnberga*, *Kronlund*, *Lindhagen* och *Pettersson* i *Södertälje*, hvilka med åberopande af sitt särskilda yttrande vid punkt 1:o) hemställt,

att Riksdagen med anledning af förevarande motion ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte taga i öfvervägande, huruvida och under hvilka villkor inmutningsrätten må jämväl på enskild mark kunna upphävas och ersättas med ett annat väsentligen på koncession byggdt system för tillgodogörande af mineralier med iakttagande tillika af behörig hänsyn jämväl till jordägarens och upptäckarens berättigade intressen.

Rättelse

i sammansatta lag- och jordbruksutskottets memorial nr 2.

Å sid. 5 andra raden nedifrån står: under 1:o) och 2:o) gjorda hemställan,
läs: under 1:o) gjorda hemställan,
